

การเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรม
สร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์*

VALUE ENHANCEMENT OF THE TAK BAT DEVO TRADITION
THROUGH ECONOMIC AND CREATIVE CULTURAL DIMENSIONS
IN PHICHAI DISTRICT UTTARADIT PROVINCE

พระครูวิชิตกิจจาภิรมย์ (นิคม สอนสน)¹, รวีโรจน์ ศรีคำภา² และ พระปลัดศักดิ์ธัช สั่วโร³
Phrakru Wichitkitjaphirom (Nikhom Sonson)¹, Raweerose Sricompa² and Phrapalad Sakdithat Samvaro³

¹⁻³บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

¹⁻³Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: phargai12e@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 มิถุนายน 2569; วันที่แก้ไขบทความ 20 มิถุนายน 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 22 มิถุนายน 2569

Received 12 June 2026; Revised 20 June 2026; Accepted 22 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมประเพณีตักบาตรเทโว 2) เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ 3) เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมสร้างสรรค์ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 33 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย มีค่าความตรง

* พระครูวิชิตกิจจาภิรมย์ (นิคม สอนสน), รวีโรจน์ ศรีคำภา และ พระปลัดศักดิ์ธัช สั่วโร. (2569). การเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(5), 793-809.

Phrakru Wichitkitjaphirom (Nikhom Sonson), Raweerose Sricompa and Phrapalad Sakdithat Samvaro. (2026). Value Enhancement Of The Tak Bat Devo Tradition Through Economic And Creative Cultural Dimensions In Phichai District Uttaradit Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(5), 793-809.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ด้านเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อความ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประเพณีตักบาตรเทโวในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ คือ (1) ด้านพระพุทธศาสนา (2) วัฒนธรรมท้องถิ่น (3) ความสัมพันธ์ของชุมชนโดยประชาชนยังคงร่วมอนุรักษ์และสืบทอดผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความสามัคคีและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังประสบปัญหาด้านงบประมาณ การบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่ลดลง จึงควรพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมบทบาทของคนรุ่นใหม่เพื่อให้ประเพณีดำรงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

2) ผลการวิเคราะห์และพัฒนาประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ พบว่า สามารถนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ชุมชนได้ ผ่านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดตลาดชุมชน การใช้สื่อดิจิทัล และการพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์ที่ดึงดูดเยาวชน ควบคู่กับการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสร้างเครือข่ายนักสร้างสรรค์ในพื้นที่ ซึ่งช่วยสร้างรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3) แนวทางการเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ สามารถดำเนินการผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การใช้สื่อดิจิทัล การออกแบบกิจกรรมร่วมสมัย และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก และส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่กับการสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชน อันนำไปสู่การพัฒนาประเพณีให้เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: การเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโว, เศรษฐกิจสร้างสรรค์, วัฒนธรรมสร้างสรรค์, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, อัตลักษณ์ชุมชน

Abstract

This research aimed to: 1) examine the identity and problems associated with organizing the Tak Bat Thevo tradition; 2) analyze and develop the Tak Bat Thevo tradition from the perspectives of creative economics and creative culture;

and 3) propose guidelines for enhancing the economic and creative cultural value of the Tak Bat Thevo tradition. A qualitative research approach was employed, with a sample of 33 participants consisting of both monastics and laypeople. Research instruments included in-depth interviews and focus group discussions, all of which were validated for content validity by subject matter experts and assessed for item appropriateness. The collected data were analyzed using content analysis with contextual interpretation.

The findings were as follows:

1) The Tak Bat Thevo tradition in Phichai District, Uttaradit Province, represents a cultural heritage reflecting three core dimensions of community identity: (1) Buddhist religious values, (2) local cultural heritage, and (3) community relationships. Community members continue to preserve and transmit this tradition through various activities that foster unity and local pride. Nevertheless, the tradition faces challenges related to budget constraints, organizational management, public relations, and declining youth participation. It is therefore recommended that management systems be strengthened and the roles of younger generations be promoted to ensure the tradition's long-term sustainability.

2) Analysis and development of the Tak Bat Thevo tradition through the lens of creative economics and creative culture revealed that local cultural capital and indigenous wisdom can be leveraged to generate added value for the community. This can be achieved through the promotion of cultural tourism, the establishment of community markets, the utilization of digital media, and the development of creative activities that engage youth integrated with local wisdom and the cultivation of a network of local creative practitioners. These approaches contribute to income generation, stimulation of grassroots economies, and sustainable reinforcement of community identity and pride.

3) Guidelines for enhancing the economic and creative cultural value of the Tak Bat Thevo tradition include the development of community products, promotion of cultural tourism, use of digital media, design of contemporary participatory activities, and the establishment of cross-sector collaborative networks. These strategies serve to increase income, stimulate grassroots economic growth, and promote the conservation of local culture, while simultaneously fostering youth engagement ultimately advancing the tradition as a culturally valuable and sustainable asset for the future.

Keywords: Value Enhancement of the Tak Bat Thevo Tradition, Creative Economy, Creative Culture, Cultural Tourism, Community Identity.

บทนำ

ประเพณี ตักบาตรเทโว หรือ ตักบาตรเทโวโรหณะ เป็นพิธีกรรมที่มีความหมายลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา มีรากฐานจากพุทธประวัติที่บันทึกไว้ว่า ภายหลังจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นเวลา 3 เดือน เพื่อแสดงธรรมโปรดพระพุทธรามดาซึ่งเสด็จไปบังเกิดในชั้นนั้น เมื่อสิ้นพรรษาแล้ว พระพุทธเจ้าทรงเสด็จกลับลงสู่โลกมนุษย์ทางบันไดแก้ว โดยมีเทพพรหม อินทร์ พรหม และมหาชนทั้งหลายมารอรับเสด็จ ณ เมืองสังกัสสะนคร (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) เหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หลังทรงแสดงธรรมโปรดพระพุทธรามดา เรียกว่า “เทโวโรหณะ” ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของประเพณีตักบาตรเทโวที่จัดขึ้นทุกปี เพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณและแสดงความกตัญญูต่อพระพุทธรามดา พิธีกรรมมีเอกลักษณ์สำคัญคือการจัด “สะพานเทโว” ให้พระสงฆ์เดินลงมารับบิณฑบาต เปรียบเสมือนบันไดแก้วที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์สู่เมืองสังกัสสะ อันเป็นสัญลักษณ์แห่งการเชื่อมโยงธรรมะสู่โลกมนุษย์ ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกอย่างชัดเจน (ขุ.ธ. 25/33/38) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ประเพณีตักบาตรเทโวเป็นพิธีสำคัญที่พุทธศาสนิกชนจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี เพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้าและความกตัญญูต่อพระพุทธรามดา หลังจากพระองค์เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พิธีกรรมมีลักษณะโดดเด่น คือ การสร้าง “สะพานเทโว” หรือทางลาดจากที่สูงให้พระสงฆ์เดินลงมารับบิณฑบาต เปรียบเสมือนบันไดแก้วที่พระพุทธเจ้าเสด็จ

ลงสู่โลกมนุษย์ สะพานเทโวจึงเป็นสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงระหว่างโลกสวรรค์กับโลกมนุษย์ และสะท้อนถึงศรัทธาของพุทธศาสนิกชนได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ พิธีตักบาตรเทโวยังแสดงถึงความร่วมมือของคนในชุมชน ทั้งวัด โรงเรียน หน่วยงานท้องถิ่น และประชาชน ที่ร่วมกันจัดงานและสืบสานประเพณีให้คงอยู่ต่อไป อันเป็นพลังทางวัฒนธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุดรธานี, 2564)

ในพื้นที่ อำเภอกุดชุมหี จังหวัดอุดรธานี ประเพณีตักบาตรเทโวถือเป็นกิจกรรมสำคัญที่ชุมชนได้ร่วมกันสืบทอดมาอย่างยาวนาน สะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างศรัทธาทางศาสนาและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะบริเวณ วัดสำคัญประจำชุมชน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการจัดพิธี มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและสืบสานรูปแบบพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ทั้งในด้านการจัดขบวนตักบาตร การสร้างสะพานเทโว และบรรยากาศที่เปี่ยมด้วยศรัทธา ประเพณีนี้ไม่เพียงมีความสำคัญในเชิงศาสนาเท่านั้น หากยังสะท้อนมิติทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2562) เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านทุกเพศทุกวัยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน เกิดความสามัคคี ความภาคภูมิใจ และความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของประเพณีร่วมกัน นอกจากนี้ การจัดงานประเพณีตักบาตรเทโวยังเป็นโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมกันดูแลรักษาความงดงามของพิธีกรรม และสร้างบรรยากาศแห่งศรัทธาที่ดึงดูดผู้คนจากทั้งในและนอกพื้นที่ให้มามีส่วนร่วมในทุก ๆ ปี (วัดพระแท่นศิลาอาสน์, 2563) แม้ประเพณีตักบาตรเทโวจะมีคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างมาก แต่หลายพื้นที่ยังขาดระบบบริหารจัดการที่ชัดเจนในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ทำให้ศักยภาพของประเพณีในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่ ทั้งที่ประเพณีมีจุดเด่นด้านพิธีกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ บรรยากาศแห่งศรัทธา และความร่วมมือของชุมชน ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) ประเพณีตักบาตรเทโวมีศักยภาพในการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการจำหน่ายอาหารพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม และกิจกรรมวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งช่วยสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ทั้งยังส่งเสริมให้ประเพณีกลายเป็นสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมที่สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนหากมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

เนื่องจากประเพณีตักบาตรเทโวไม่เพียงเป็นพิธีกรรมทางศาสนา หากยังเป็นทุนทางวัฒนธรรม ที่มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนทั้งในเชิงวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561) งานวิจัยนี้มีความสำคัญต่อการธำรงคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยช่วยสืบสานความเชื่อ ความศรัทธา และอัตลักษณ์ของชุมชน พร้อมส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เกิด ความภาคภูมิใจและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ขณะเดียวกัน ยังช่วยเพิ่มมูลค่าทาง เศรษฐกิจให้ประเพณีตักบาตรเทโวกลายเป็นสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ผ่านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การเชื่อมโยงสินค้าชุมชน และการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิง ประสพการณ์ อันนำไปสู่การสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม (การ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2563) การพัฒนาประเพณีตักบาตรเทโวช่วยสร้างรายได้ หมุนเวียน เพิ่มโอกาสการจ้างงาน และยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น ขณะเดียวกัน ประเพณียังเป็นพื้นที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ การวางแผนจนถึงการจัดงาน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่น ใหม่ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ทำให้ประเพณีสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม อันสะท้อนถึงคุณค่าของประเพณีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น อย่างยั่งยืนทั้งในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมในระยะยาว โดยมีวิธีการเพิ่มมูลค่าใน 5 วิธี คือ 1) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ชุมชน 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) การใช้สื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ 4) การออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เป็นต้น

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรม สร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ควรมุ่งเน้นการนำทุนทางวัฒนธรรม ความ ศรัทธาทางพระพุทธศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาให้ประเพณีเป็นทั้งศูนย์กลางทางจิตใจและแหล่งสร้างรายได้ของชุมชน โดยส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การใช้สื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ และการออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย ตลอดจนสนับสนุนการมี ส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะเยาวชน ให้เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์และสืบสาน ประเพณี อันจะนำไปสู่การสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนได้ อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมประเพณีตักบาตรเทโวในเขต อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
- 2) เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่

1) **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ทั้งการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนามร่วมกัน ในส่วนเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น พระไตรปิฎก ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนภาคสนาม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้มีประสบการณ์จริงในชุมชนเป็นรายบุคคล ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ทางวิชาการ

2) **กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** งานวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่ศึกษาใน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 33 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทและประสบการณ์ตรง โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน เป็นต้น และมีการจัดสนทนากลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 รูป/คน ประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอพิชัย พระสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุม

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือ 3 ประเภทให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยในแต่ละข้อ ประเภทแรก คือ การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) ใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยรวบรวมหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ตลอดจนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ประเภทที่สอง คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และสภาพปัญหาการจัดกิจกรรม และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้กรอบทฤษฎีแรงจูงใจเป็นฐาน เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของการเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ และประเภทที่สาม คือ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยนำผลการวิเคราะห์มาจัดทำร่างรูปแบบเบื้องต้น (Draft Model) แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องร่วมพิจารณา วิพากษ์ และตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบ ก่อนปรับปรุงเป็นรูปแบบฉบับสมบูรณ์ ทั้งนี้ เครื่องมือทุกประเภทผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อรับรองความถูกต้องทางวิชาการและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้อย่างครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาเอกสารจากพระไตรปิฎก งานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 18 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงร่างรูปแบบที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนก่อนหน้า ให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมุ่งศึกษาการเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

5) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการการใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดสำหรับกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-

Depth Interview) และสนทนากลุ่มย่อย มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยวิธีการวิเคราะห์อันจะได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพิจารณาประเด็นหลัก (Major themes) หรือแบบแผนหลัก (Major pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากภาพรวมสู่รายละเอียด เพื่อค้นหาแบบแผนความสัมพันธ์ และข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบและการวิจัยในอนาคต

6) การนำเสนอผลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง “การเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาในลักษณะเชิงพรรณนา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ครอบคลุมครอบคลุมการศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของประเพณีตักบาตรเทโว แนวทางการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ตลอดจนแนวทางการเพิ่มมูลค่าประเพณีเพื่อสร้างรายได้ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประเพณีตักบาตรเทโวในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน คือ 1) อัตลักษณ์ด้านพระพุทธศาสนาและความศรัทธา 2) อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) อัตลักษณ์ด้านสัมพันธ์ของชุมชน ได้อย่างชัดเจน โดยประชาชนในพื้นที่ยังคงให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีในฐานะกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา และศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ภายในงานมีการจัดกิจกรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การตกแต่งสะพานเทโว การจัดขบวนแห่ และการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาหลายด้าน คือ 1) ด้านงบประมาณไม่เพียงพอ 2) ด้านการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง 3) ด้านการบริหาร

จัดการ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่ลดลง ส่งผลให้การพัฒนาประเพณีเพื่อรองรับสังคมยุคใหม่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงจำเป็นต้องพัฒนากลไกการบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล และการส่งเสริมบทบาทของเยาวชนเพื่อให้ประเพณีสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์และพัฒนาประเพณีต่อกับাত্রเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นแนวทางสำคัญในการนำทุนทางวัฒนธรรม ศรัทธาทางพระพุทธศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ชุมชนโดยแนวทางการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) การจัดตลาดวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชน 3) การสร้างระบบบริหารรายได้และกองทุนชุมชน 4) การใช้สื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ ส่วนแนวทางการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) การออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อดึงดูดเยาวชน 2) การพัฒนาสื่อดิจิทัลและการเล่าเรื่องทางวัฒนธรรม 3) การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับนวัตกรรมจัดการ 4) การพัฒนาเครือข่ายศิลปิน และนักสร้างสรรค์ท้องถิ่น ซึ่งแนวทางดังกล่าวช่วยสร้างรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก สร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเพณีอย่างสมดุลและยั่งยืนในอนาคต

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการเพิ่มมูลค่าประเพณีต่อกับাত্রเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถดำเนินการได้ผ่าน 5 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ 4) การออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมสมัย 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานศึกษา ทั้งนี้ การพัฒนาดังกล่าวช่วยเพิ่มรายได้แก่ประชาชน กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก และสร้างโอกาสทางอาชีพให้แก่คนในชุมชน ขณะเดียวกัน ยังช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และสื่อดิจิทัล อันเป็นการเชื่อมโยงประเพณีดั้งเดิมกับสังคมร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ประเพณีต่อกับাত্রเทโวสามารถพัฒนาเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

อภิปรายผล

อภิปรายผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประเพณีตักบาตรเทโวในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนทั้งด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมท้องถิ่น และความสัมพันธ์ของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเพณีดังกล่าวมิได้เป็นเพียงพิธีกรรมทางศาสนา แต่เป็นกระบวนการที่หล่อหลอมความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตของประชาชนให้เกิดความผูกพันกับวัดและชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง การร่วมกันจัดกิจกรรม เช่น การตกแต่งสะพานเทโว การจัดขบวนแห่ และการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดภูมิปัญญาและเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเพณียังประสบปัญหาด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่ลดลง ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการพัฒนาประเพณีให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย ดังนั้น จึงควรพัฒนาระบบบริหารจัดการ ส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัล และสร้างการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ เพื่อให้ประเพณีตักบาตรเทโวสามารถดำรงคุณค่าทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิริยยุทธ กุศลจิตโต และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พลวัตการจัดงานตักบาตรเทโวโรหณะวัดพุทธาวาสกุสุมิงห์ จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดงานตักบาตรเทโวฯ ครั้งที่ 16 มีพัฒนาการจากงานขนาดเล็กที่มีผู้ร่วมงานเพียงหลักร้อยคน จนกลายเป็นงานใหญ่ที่มีผู้เข้าร่วมนับแสนคนตลอดระยะเวลา 7 วัน ประเพณีดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น 2) พลวัตของการจัดงานตักบาตรเทโวโรหณะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยใช้พระพุทธรูปปางเปิดโลกเป็นองค์นำขบวนร่วมกับนางฟ้า เทวดา และพระสงฆ์ การปรับเปลี่ยนดังกล่าวช่วยสร้างความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์วิถีชุมชน จนกลายเป็นประเพณีสำคัญระดับประเทศ 3) วิวัฒนาการของงานตักบาตรเทโวฯ วัดพุทธาวาสกุสุมิงห์ แสดงให้เห็นถึงการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งจำนวนพระภิกษุ ผู้ร่วมงาน และพื้นที่จัดงาน จากเดิมมีพระสงฆ์ 20 รูป และประชาชน 500 คน ได้เพิ่มเป็นพระสงฆ์ 300 รูป และผู้ร่วมงานกว่า 80,000 คนในปัจจุบัน

อภิปรายผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประเพณีตักบาตรเทโวในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นประเพณีสำคัญที่สะท้อนคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน ประเพณีดังกล่าวมีศักยภาพในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพราะ

เป็นทุนทางศรัทธาและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้มแข็ง สามารถสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ผ่านการจำหน่ายสินค้า อาหารพื้นถิ่น และผลิตภัณฑ์ชุมชน นอกจากนี้ ยังสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดอุดรธานีได้อย่างเหมาะสม ในด้านวัฒนธรรมสร้างสรรค์ มีการพัฒนากิจกรรมให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย เช่น ขบวนแห่ การแสดงศิลปวัฒนธรรม และการใช้สื่อดิจิทัล ขณะเดียวกัน ยังคงรักษาแก่นแท้ของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและคุณค่าทางจิตวิญญาณไว้ได้อย่างสมดุล การบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยเพิ่มคุณค่าด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และภาพลักษณ์ของชุมชน อีกทั้ง การมีส่วนร่วมของวัด ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และเยาวชน เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเพณีอย่างยั่งยืน การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลยังช่วยขยายการรับรู้ไปสู่คนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวได้อย่างกว้างขวาง ส่งผลให้ประเพณีดังกล่าวสามารถสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พร้อมทั้งเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครินทร์ อังกูรวงษ์ วัฒนา (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา” ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบททางสังคมและวัฒนธรรมล้านนามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอาศัยทุนภูมิปัญญา วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นเป็นจุดเด่นสำคัญ ภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมายาวนานถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมล้านนาช่วยสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น 2) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมสู่ระบบเสรีนิยมใหม่ ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาได้รับการอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเพิ่มศักยภาพและมูลค่าให้แก่วัฒนธรรมท้องถิ่น แนวทางดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของภูมิปัญญาล้านนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการเพิ่มมูลค่าประเพณีดังกล่าวในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุดรธานี สามารถดำเนินการผ่านการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม ศรัทธาทางพระพุทธศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนากิจกรรมให้มีความร่วมสมัย พร้อมการใช้สื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ ช่วยเพิ่มการรับรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ขณะเดียวกัน

การเชื่อมโยงประเพณีกับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนและกิจกรรมสร้างสรรค์ ยังช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพประเพณีตักบาตรเทโวจึงมีใช้เพียงพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สร้างคุณค่าด้านเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลาย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบและพัฒนากิจกรรม ช่วยให้ประเพณีสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในการสืบสานวัฒนธรรม นอกจากนี้ การสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ยังช่วยเสริมความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งผลให้ประเพณีตักบาตรเทโวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีชีวิตชีวา และสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมแก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูรัตนสุตาภรณ์ และคณะ (2568) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดพิษณุโลก” ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนไทยวนสมอแข ตำบลสมอแข อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นชุมชนต้นแบบที่มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมเข้มแข็ง และมีความโดดเด่นด้านการทอผ้าพื้นเมืองที่มีลวดลายงดงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและการรวมกลุ่มของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบกิจกรรม ช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมสำคัญ เช่น เวทีประชุมระหว่างวัดกับชุมชน การพัฒนากิจกรรมเชิงบูรณาการ และการสร้างการรับรู้เส้นทางท่องเที่ยวร่วมกันและ 3) หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายและประชาสัมพันธ์กิจกรรมประเพณีให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง ส่งผลให้ประชาชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ในอนาคต

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเรื่อง “การเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลการวิจัยตามภาพที่ 1 ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “การเพิ่มมูลค่าประเพณีตักบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” ได้ดังนี้

1) อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน ประเพณีตักบาตรเทโวสะท้อนศรัทธา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชน ผ่านพิธีกรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบสานประเพณี วัด ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน มีบทบาทสำคัญในการร่วมอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีให้เกิดความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม

3) ปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนาประเพณี ประเพณียังประสบปัญหาด้านงบประมาณ การบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของเยาวชน ทำให้การพัฒนาอย่างไม่เต็มศักยภาพ

4) ศักยภาพด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเพณี ประเพณีสามารถต่อยอดสู่กิจกรรมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน การแสดงพื้นบ้าน และกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ

5) การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ช่วยเพิ่มรายได้ สร้างอาชีพ และอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่กัน

6) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืน การพัฒนาประเพณีควรอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการวางแผนและบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

7) ประเพณีตกบาตรเทโวกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประเพณีตกบาตรเทโวเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเพิ่มมูลค่าประเพณีตกบาตรเทโวเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานศึกษาในการวางแผนและพัฒนากิจกรรมร่วมกัน ควรส่งเสริมการใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เชื่อมโยงกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอาหารพื้นถิ่น และกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้มีความร่วมสมัยและน่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ ควรประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการประชาสัมพันธ์ เพื่อขยายการรับรู้ไปสู่คนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน ต้องรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางพระพุทธศาสนาไว้ควบคู่กับการพัฒนา อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้เยาวชนและประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสืบสานและออกแบบกิจกรรมของประเพณี เพื่อให้ประเพณีตกบาตรเทโวสามารถสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1) ควรพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรม นิทรรศการ และผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความหลากหลาย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและสร้างรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ 2) ควรจัดระบบบริหารงานให้ชัดเจน ทั้งด้านคณะกรรมการ การแบ่งหน้าที่ และการวางแผนล่วงหน้า เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง 3) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน

และประชาชนทุกช่วงวัย ในการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ เพื่อสืบสานประเพณีให้คงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเพณีตักบาตรเทโวในพื้นที่อื่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น 2) ควรศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการจัดงานประเพณีตักบาตรเทโวอย่างเชิงลึก เพื่อประเมินคุณค่าและประสิทธิผลของการพัฒนา 3) ควรศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการส่งเสริมประเพณีทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับยุคสมัย

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (2563). ข้อมูลการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประจำปี 2563. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- พระครูรัตนสุตาภรณ์ และคณะ. (2568). การพัฒนารูปแบบอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(5), 1-16.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2556). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมาน.
- พระมหาวิริยยุทธ กุศลจิตโต และคณะ. (2564). พลวัตการจัดงานตักบาตรเทโวโรหณะวัดพุทธาวาสสังฆี จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 429-443.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. (2562). เอกสารโครงการสืบสานประเพณีท้องถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์. อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2561). ทูทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัดพระแท่นศิลาอาสน์. (2563). ประวัติและกิจกรรมประเพณีตักบาตรเทโว จังหวัดอุดรดิตถ์. อุดรดิตถ์: วัดพระแท่นศิลาอาสน์.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุดรดิตถ์. (2564). รายงานการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอพิชัย. อุดรดิตถ์: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุดรดิตถ์.

อักรินทร์ อังกรวงษ์วัฒนา. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา. ใน ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรังสิต.